

”Småningom började det likna ett bibliotek”

Peter Igelström

”Det fanns inga hyllor och inga böcker.”¹ Det bibliotek som startade 1967 för att betjäna den nyinrättade universitetsfilialen på Sveagatan i Linköping var till en början kanske inte så mycket att skryta med. Detta åtminstone enligt vittnesmål från dem som var med om bibliotekets första uppbyggnadsfas. Det inledande citatet härstammar från en av de allra första på plats, Monika Rudbeck.

Filialer i en rad städer utanför de traditionella universitetsorterna var ett sätt för statsmakterna att möta de ökande behoven av högre utbildning i 1960-talets Sverige. Varje filial var underordnad ett av de redan etablerade lärosätena. I Linköpingsfilialens fall var det Stockholms universitet som utgjorde huvudman. Ännu idag finns det böcker i Linköpings universitetsbiblioteks samlingar som berättar om denna tid. En oval stämpel med texten ”Stockholms universitet – Kursbibl. i Linköping” skvallrar om LiUB:s ursprung.

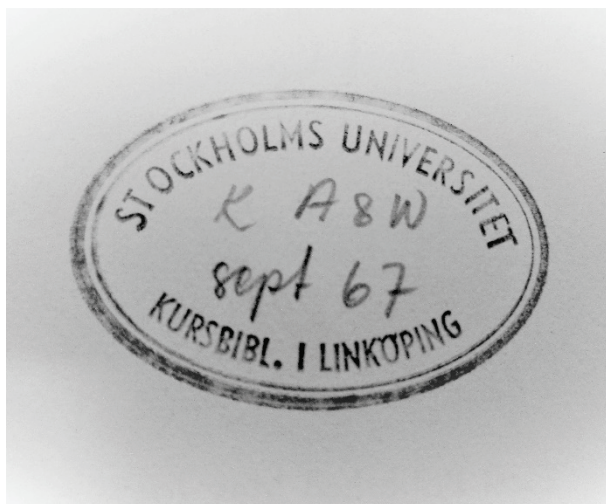

Bild 2 Universitetsfilialens bokstämpel.

Universitetsfilialen bedrev kurser på grundnivå i engelska, historia, nordiska språk, matematik, statskunskap, företagsekonomi, statistik och juridik. Därutöver hade en teknisk magisterutbildning etablerats i Linköping 1963 som huvudsakligen syftade till att utbilda lärare till de tekniska gymnasierna; Kungliga tekniska högskolan ansvarade för kurserna. År 1969 förlades även läkarutbildning till Linköping omfattande de kliniska delarna som en avläggare till den medicinska utbildningen i Uppsala.

För dessa utbildningar krävdes väl fungerande bibliotek, om än kanske inte lika välutrustade som de vid de etablerade universiteten. Detta hade fastslagits i utredningar av riksbibliotekarien Uno Willers och av överbibliotekarien vid Göteborgs universitetsbibliotek, Gösta Ottervik.² Det medicinska biblioteket inrymdes inled-

¹ Monika Rudbeck, ”Biblioteksassistenten Monika Rudbeck: Slumpartat och improviserat...”, i: *Linköpings universitetsbiblioteks historia speglad i barackerna på Sveagatan*, red. Maj Klasson och Monika Rudbeck i samarbete med Bodil Gustavsson, Linköpings universitetsbibliotek, publikation nr 49 (Linköping, 1989), s. 27.

² Uno Willers, ”Avdelning 5: biblioteksfrågan”, i: *Utbyggnaden av universitet och högskolor: lokalisering och kostnader II: specialutredningar*, SOU 1965:12 (Stockholm, 1965), s. 653–678. Gösta Ottervik, *Linköpings högskola – biblioteksverksamhet: utredning* verkställd av överbibliotekarien

ningsvis i lokaler som tidigare hade fungerat som bårhus vid Regionsjukhuset där Kerstin Fridén var ensam bibliotekarie; hösten 1969 flyttade biblioteket till nya lokaler vid matsalsbyggnaden.³ Universitetsfilialens kursbibliotek återfanns i en barack på Sveagatan 5, officiellt benämnd paviljong 6. Lektorn i nordiska språk, Edwin Lagman, utnämndes till biblioteksprefekt.

Stefan Hjertén, biblioteksassistent vid Humanistiska biblioteket vid Stockholms universitet, fick hösten 1967 uppdraget att inleda uppbyggnadsarbetet vid filialens bibliotek på Sveagatan. ”En tom lokal på en grusplan i en för mig okänd stad” var det som mötte honom när han anlände i Linköping.⁴ Med utgångspunkt i litteraturlistorna för filialens ämnen började han köpa böcker från de lokala bokhandlarna Henric Carlsons och Sahlströms.

Även Monika Rudbeck anställdes en kort tid därefter. Av läget när hon började hösten 1967 ger hon följande bild:

Det fanns två arbetare i biblioteket. Stefan från Stockholm och Rosita från Linköping. De beställde böcker för brinnande livet. Under sommaren hade böcker beställts från humanistiska biblioteket (som hörde till Stockholms universitet) genom Eva Björck. Hennes flit resulterade i att det under hela hösten droppade in paket som gjorde tillvaron mer spännande. Småningom kom både hyllor att sätta upp böckerna i och kortskåp att stoppa katalogkort i om man hade några. Det kom skrivmaskiner och bokvagnar och sådana underverk som mikroläsare. Småningom började det likna ett bibliotek vid en hastig titt.⁵

Efter tre veckor vid filialen återvände Hjertén till sitt reguljära arbete i Stockholm. ”I två månader satt jag ensam i det minimala barackbiblioteket och försökte arbetsleda mig själv”, fortsätter Monika Rudbeck, som skildrar hur uppbyggnaden av biblioteket blev både slumpartad och improviserad, trots de föresatser om väl tilltagna personalresurser och noggrann planering som hade redovisats i de förberedande utredningarna. Eftersom forskningsbiblioteken saknade gemensamma katalogiseringsregler och klassifikationssystem fanns liten vägledning i hur saker och ting skulle ordnas. Det var upp till varje lärosätes bibliotek att bestämma på vilket sätt böckerna skulle ställas upp och vilka rutiner som skulle gälla vid utlån. Studiebesök, bland annat vid universitetsfilialen i Örebro, kunde ge viss vägledning.

I oktober 1967 besökte lokaltidningen filialen och uppmärksammade bland annat bibliotekets uppbyggnadsarbete. ”Femtio meter böcker är redan på plats och tillväxten av beståndet är snabb”, konstaterade *Östgöta Correspondenten*.⁶ Bland annat hade en komplett Shakespeare-utgåva skänkts av amerikanska ambassaden. I anslutning till bibliotekslokalen fanns två läsrum, det ena med karaktär av referensbibliotek med

---

Gösta Ottervik på uppdrag av Organisationskommittén för anordnande av högre utbildning i Linköping, Ecklesiastikdepartementet 1967:9.

³ Gunilla Pravitz, ”Alla tiders bibliotekarie”, *Lite Nytt* 2003:3, s. 12.

⁴ Stefan Hjertén, ”Förste vikarierande biblioteksassistenten: Minnesanteckningar från Linköpingska universitetsfilialens första tid”, i: *Linköpings universitetsbiblioteks historia speglad i barackerna på Sveagatan*, red. Maj Klasson och Monika Rudbeck i samarbete med Bodil Gustavsson, Linköpings universitetsbibliotek, publikation nr 49 (Linköping, 1989), s. 22.

⁵ Rudbeck (1989), s. 27f.

⁶ ”Femtio meter böcker i nya biblioteket”, *Östgöta Correspondenten* den 7 oktober 1967.

uppslagsverk. Filialbiblioteket skulle enligt tidningen också upprätta ett nära samarbete med Stiftsbiblioteket för att på bästa sätt underlätta för de studenter som nu började anlända.

Under vårterminen 1968 återvände Stefan Hjertén till Linköping för att bistå i uppbyggnadsarbetet efter att först ha blivit instruerad av riksbibliotekarien själv. Hjertén erinrar framför allt Willers' antydningar om att djupare kontakter mellan filialbiblioteket och stiftsbiblioteket skulle undvikas. ”Varken då eller senare har jag förstått varför det stora och välförsedda Stifts- och landsbiblioteket i Linköping, en utmärkt grund till ett universitetsbibliotek med delvis unika samlingar, skulle intrigeras bort från universitetsfilialens biblioteksfrågor.”⁷ Tankarna om en sammanslagning eller ett tätare samarbete mellan de två biblioteken skulle alltså aldrig komma att realiserades.

Förvävsarbetet fortsatte i enlighet med önskemål från filialens ämnesföreträdare med införskaffande av riksdagstryck och dagstidningar. Skönlitteratur köptes in, både svensk och utländsk. Man tog emot donationer och köpte in hela samlingar från privatpersoner. Med hjälp av ett bokanslag om 130 000 kronor hade under det andra verksamhetsåret 602 hyllmeter hunnit förvävas, varav 152 meter riksdagstryck och 94 meter tidskrifter.⁸

De vanligaste kursböckerna lånades ut på 2–7 dagar, övrig litteratur på längre tid. ”Inlåneverksamheten har gått friktionsfritt”, konstaterades i bibliotekets verksamhetsberättelse för 1967–68.⁹ Annat fungerade inte lika friktionsfritt. På försök inrättades en särskild samling med svenska och utländska dagstidningar som inrymdes i en av barackerna och som studenterna hade tillgång till under eget ansvar. Försöket slutade i kaos och total oreda i samlingen; tidningarna fick efter ett halvår kastas på soptippen. Hjertén berättar även om att disciplinen kring att återlämna lånade böcker inte heller alltid var den bästa: ”Någon gång cyklade jag runt för att kräva in böcker; vissa studenter fann det nämligen praktiskt att behålla lånade böcker för gott. Särskilt en som bara flinade när jag ringde på dörren och bad att få tillbaka ett 20-tal böcker minns jag väl fastän jag just nu förtiger hans namn.”¹⁰

Hjertén avslutade sin tjänstgöring vid filialen våren 1969. Hösten 1968 hade Allan Ranius anslutit och tagit över ledningen av filialbiblioteket. Med lång erfarenhet från folkbibliotekssektorn var han den som först anställdes i bibliotekariebefattning. Bland de åtgärder han vidtog var att organisera bibliotekets samlingar enligt SAB-systemet och inleda ett omfattande katalogiseringsarbete. När universitetsfilialens bibliotek gått samman med de tekniska och medicinska enheterna och bildat Linköpings högskolas bibliotek under 1969 blev han utsedd till låneavdelningens chef. År 1973 gick han vidare till en tjänst på Stiftsbiblioteket, en radikalt annorlunda miljö än det moderna högskolebibliotek som nu höll på att ta form.

Vid sidan av filialbibliotekets ordinarie personal hjälpte ett par timanställda studenter till att bemanna biblioteket under kvällstid. Antalet låntagare uppgick i slutet

---

⁷ Hjertén (1989), s. 23.

⁸ Redogörelse för verksamheten vid universitetsfilialens bibliotek i Linköping under budgetåret 1968/69, s. 3.

⁹ Berättelse över verksamheten vid Linköpingsfilialens bibliotek under budgetåret 1967/68, bl. 3.

¹⁰ Hjertén (1989), s. 26.

av juni 1968 till 588, vilket motsvarade nästan varannan av universitetsfilialens studenter. Bibliotekets användning ökade stadigt.

När universitetsfilialens bibliotek uppgick i det nybildade högskolebiblioteket flyttade verksamheten den 9 juni 1969 in i lokaler på Platensgatan 26. "Högskolenheten i Linköping" blev lärosätets officiella namn, senare omdöpt till det något mindre byråkratiskt klingande Högskolan i Linköping. En överbibliotekarie hade nu utsetts och biblioteket stod inför ett intensivt expansionskede.